

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคม

กรณีชุมชนสวนหลวง 1

Development of Strategic Plan for Social Inequality:

A Case Study of Suanlaung 1 Community

สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการของชุมชนตามกระบวนการมีส่วนร่วม และร่วมมือกันจัดการปัญหา เพื่อให้ชุมชนได้พัฒนาอย่างยั่งยืน และลดความเหลื่อมล้ำของสังคม 6 ประเด็น คือ 1) การเข้าถึงระบบการศึกษาและการพัฒนาเยาวชน 2) การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน 3) การแก้ไขปัญหาความยากจนและสร้าง ความเข้มแข็งแก่ชุมชน 4) การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ 5) การ เข้าถึงทรัพยากรของรัฐ และ 6) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและ การตอบสนองของภาครัฐต่อความคิดเห็นของชุมชน โดยเป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ ซึ่งได้จากข้อมูลพื้นฐานของชุมชน การลงพื้นที่เพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ การสัมภาษณ์เจาะลึกคณะกรรมการชุมชน และการจัดประชุม กลุ่มจากตัวแทนประชาชนในชุมชนสวนหลวง 1 จำนวน 45 คน ด้วยเทคนิค บันไดคุณภาพชีวิต (bamboo ladder) และกระบวนการมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control หรือ AIC) ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่าง

---

¹ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการ ตลอดจนทบทวนสภาพชุมชน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนสวนหลวง 1 เขตบางคอแหลม เป็นชุมชนแออัดขนาดใหญ่ ที่อยู่ใจกลางกรุงเทพมหานคร ชาวชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม ตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่น มีคลองสวนหลวง 1 อยู่ภายในชุมชน ซึ่งยังต้องการการบำรุงรักษา เนื่องจากตื้นเขิน ทางเดินเท้าภายในชุมชน สะอาดและเป็นระเบียบ ประชาชนในชุมชนได้รับการศึกษาในระดับต่ำถึงปานกลาง อาชีพส่วนใหญ่ คือ ค้าขาย รับจ้าง เป็นต้น ประชาชนส่วนหนึ่งพยายามหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ด้วยการประกอบหัตถกรรมในครัวเรือน อาทิ การประดิษฐ์ของใช้ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น คณะกรรมการชุมชนมีความสามัคคีกลมเกลียว และสามารถรวมชาวชุมชนให้แน่นแฟ้นได้ ซึ่งพบว่าเมื่อมีการจัดงานจะมีประชาชนในชุมชนออกมาร่วมแรงร่วมใจช่วยกันอย่างแข็งขัน

อย่างไรก็ตาม ประชาชนในชุมชนมีความหวังว่าภาครัฐจะเข้ามาช่วยด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินภายในชุมชน ระบบป้องกันอัคคีภัย การศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และการดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ผลสรุปที่ได้จากการประชุมกลุ่มเพื่อดำเนินการตามโครงการพัฒนากิจกรรม (เงินทุนต้นกล้า) คือ การติดตั้งไฟฟ้ารอบชุมชน บริเวณราวกันตกตามทางเดินตลอดทั้งชุมชน เป็นจำนวนเสาไฟฟ้า 39 ต้น แล้วเสร็จเดือนมีนาคม 2555 สร้างความพอใจแก่ประชาชนในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

คำสำคัญ

การพัฒนาและแก้ไข, ความเหลื่อมล้ำทางสังคม, ชุมชนสวนหลวง 1

Abstract

This research was to analyze problems and needs of communities through the involvement process and cooperation in handling problems for sustainable development in communities and to reduce social inequality in six issues, i.e. accessing educational system and youth development, developing the community physicality, solving poverty and strengthening communities, unfair treating by the state power, accessing the state resources and involvement in expressing opinion and response of the state to the community opinion.

This was a qualitative research conducted by means of the basic data of the community, fieldwork approach to build relation, in-depth interview with the community committee members and organizing the group meeting of 45 representatives from Suan Luang 1 Community by employing the techniques of bamboo ladder and Appreciation Influence Control (AIC) which included the process of giving samples opportunity to brainstorm about problems and needs of the community and development approaches and to reflect the community conditions in the past until today.

The result revealed that Suan Luang 1 Community, Bang Khor Laem District was a large-size slum located in the center of Bangkok. The majority of the members were Muslims. The households were congested with SuanLuang 1 Canal in the community area. The canal needed maintenance because it became shallow. The walkways were clean and orderly. People in the community could access to only a low to middle education level. Most of them were trader, employee and so on. Some of them sought pastime career to increase their income through the household handicraft such as utensil making, artificial flowers and so on. The community committee harmonized and could solidify people in the community witnessed when organizing function, people strongly collaborated. Nevertheless, unlawful things were still found in their community such as drugs and gambling.

However, people in the community expected that the public sectors would help them with life and property security in their community, fire protection system, education, public health, environment and elder care because these days the number of the elder was increasing. Synopsis of the group meeting to follow the activity development project (Seedling Funds) was installing electricity around the community, along walkway railings in the community, totaling 39 electricity posts, which was complete in

March 2012 and strongly created satisfaction among people in the community.

KEYWORDS: Development and Solutions, Social Inequality, Suan Luang 1 Community

บทนำ

ปัญหาวิกฤตการณ์เมืองที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยเกิดความขัดแย้งแบ่งพรรคแบ่งพวกอย่างชัดเจน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม รัฐบาลจึงได้พยายามขับเคลื่อนเดินหน้าปฏิรูปประเทศไทย และแผนปรองดองแห่งชาติ กรุงเทพมหานครจึงมีนโยบายในการสร้างแผนปรองดองร่วมกับ 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคสื่อสารมวลชน ภาคสถาบันการศึกษาและภาคธุรกิจ โดยการจัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาวิธีการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมในเขตกรุงเทพมหานคร ตามเจตนารมณ์ของแผนตามโครงการร่วมเดินหน้าปฏิรูปประเทศไทย ในประเด็นของการปฏิรูปประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เสมอภาค ความเหลื่อมล้ำทางสังคมในชุมชนกรุงเทพมหานคร และเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน และภาคีต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขแม้เกิดภาวะวิกฤต

อีกทั้งเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการแก้ไข ปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ ให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นผู้ดำเนินการวิจัย โดยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

วิเคราะห์ปัญหาตลอดจนนำผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติและประเมินผลอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การร่วมมือแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ตามกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคม 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การเข้าถึงระบบการศึกษาและการพัฒนาเยาวชน 2) การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน 3) การแก้ไขปัญหาความยากจนและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน 4) การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ 5) การเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ และ 6) ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ 2. เพื่อแปลผลการวิจัยไปสู่รูปแบบการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เสนอแนะแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเผยแพร่ผลการศึกษาสู่สาธารณะ เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติในการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมต่อไป **พื้นที่ศึกษา** คือ ชุมชนสวนหลวง 1 เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร **ระเบียบวิธีวิจัย** การศึกษาวิจัยผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงคุณภาพ และกรณีศึกษา (Case Research) รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ และการวิจัยข้อมูลทุติยภูมิ

ทั้งนี้ การวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้จากข้อมูลพื้นฐานของชุมชน การลงพื้นที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์ การสัมภาษณ์เจาะลึก คณะกรรมการชุมชน การจัดประชุมกลุ่มจากตัวแทนประชาชนในชุมชนสวนหลวง 1 จำนวน 45 คน ด้วยเทคนิคบันไดคุณภาพชีวิต (bamboo ladder)

คือ วิธีการประเมินสภาพการณ์ต่างๆ ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต □ โดยให้กลุ่มเป้าหมายประเมินสภาพการณ์ต่างๆ ตามประเด็นที่กำหนด โดยเปรียบเทียบกับระดับของชั้นบันไดซึ่งแบ่งเป็นซ้าย หมายถึง อดีต ตรงกลาง หมายถึง ปัจจุบัน และขวา หมายถึง อนาคต ซึ่งกลุ่มเป้าหมายจะประเมินตามความคิดเห็นของตนเองจากความเป็นจริง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีที่เรียกว่ากระบวนการมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control หรือ AIC) โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการ โดยการทบทวนสภาพชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ผลการศึกษา

1. สภาพทั่วไปทางกายภาพของชุมชน

จากข้อมูลของชุมชน ชุมชนสวนหลวง 1 ตั้งอยู่บริเวณซอยเจริญกรุง 103 ถนนเจริญกรุง แขวงบางค้อแหลม เขตบางค้อแหลม ถนนเจริญกรุง กรุงเทพมหานคร บริเวณโดยรอบของชุมชนจะเชื่อมติดกับชุมชนบางค้อแหลม และชุมชนบางอุทิศ ชุมชนมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 15 ไร่ มีคลองกว้าง 10 เมตร ยาว 700 เมตร น้ำในคลองไหลมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา ปากคลองมีประตูเปิด - ปิดควบคุมน้ำในคลอง มีประชากรพักอาศัยอยู่สองฝั่งคลอง ภายในชุมชนมีทางเท้ากว้าง 2 เมตร พื้นที่ของชุมชนเป็นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ประชาชนเช่าที่ดินในการปลูกบ้าน

อาศัยอยู่ มีค่าเช่าที่ดินเป็นรายเดือน ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์กำหนดไว้

2. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ชุมชนสวนหลวง 1 เป็นชุมชนแออัดขนาดใหญ่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีทั้งชาวพุทธ จีน และมุสลิม ประกอบด้วยบ้านเรือนประชาชนที่พักอาศัยประมาณ 600 หลังคาเรือน มีโรงเรียน มัสยิด ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน และศูนย์สุขภาพชุมชน

ชุมชนสวนหลวง 1 เป็นชุมชนปลอดภัย ที่ปราศจากทั้งยาเสพติดและอบายมุข อาชญากรรมต่างๆ ภายในชุมชนมีไม่มาก ปัญหาขยะในคูคลองสวนหลวงลดลง นักท่องเที่ยวและประชาชนมั่นใจความปลอดภัยของชุมชน เยาวชนเป็นแรงผลักดันในการดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชน เป็นแม่แบบชุมชนพึ่งตนเองในอนาคต ประชาชนในชุมชนประกอบอาชีพรับจ้างค้าขาย อาชีพส่วนตัว รับราชการ และแม่บ้าน ประชาชนในชุมชนเป็นครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง สามารถดูแลกันภายในครอบครัว มีหนี้สินและ/หรือหนี้ในระบบบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นของผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายที่ต้องนำเงินไปลงทุน ชุมชนมีแหล่งเงินทุน เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารอิสลาม กองทุนผู้สูงอายุ สำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ คนส่วนใหญ่ในชุมชนสวนหลวง 1 ไม่เป็นภาระของชุมชนเพราะสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความสามัคคีในชุมชน

รัฐบาลมีโครงการพึ่งตนเอง โดยให้เงินชุมชนละ 1 ล้านบาท ชุมชนจึงได้สร้างที่ทำการชุมชนขึ้น โดยครอบครัวของคุณจิตร์รัตดา แสงน้อยอ่อนได้บริจาคที่ดินส่วนตัวให้เป็นที่ทำการชุมชน

สิทธิการรักษาพยาบาล ประชาชนในชุมชนสวนหลวง 1 รักษาพยาบาลจากศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งตั้งอยู่ที่บริเวณซอยประตู 40 แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม และใช้บริการจากโรงพยาบาลใกล้เคียง อาทิ โรงพยาบาลเลิดสิน เป็นต้น

ในด้านสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา มีถึงขณะที่เพียงพอ เพราะเป็นชุมชนเมืองที่ได้รับการพัฒนาและการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเต็มที่

3. การบริหารและการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา

ชุมชนมีการประสานงานกับเขตบางคอแหลมและสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ให้ติดไฟสนามเพิ่มเติมบริเวณริมคลองทางเดิน ส่วนน้ำประปาสามารถดื่มได้ทุกครั้งเรือนเพราะน้ำประปามีคุณภาพ ได้รับรางวัล สำหรับถนนในชุมชนพบว่า ถนนปากทางเข้าชุมชนแคบมาก รถยนต์ไม่สามารถผ่านเข้าออกได้ การกำจัดขยะและของเสียในชุมชนมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยดูแล โดยทางสำนักงานเขตจะมีถังขยะใบเล็กให้กับทุกครัวเรือน เมื่อถึงเวลา 19.00 น. ประชาชนจะนำขยะไปทิ้งที่จุดรับ ซึ่งจะมีถังขยะใบใหญ่รอรับ เป็นศูนย์รวมของการทิ้งขยะในชุมชน ด้านการปกครองภายในชุมชน จะมีการเลือกตั้งประธานและกรรมการชุมชน ทุกๆ 2 ปี ปัจจุบันคณะกรรมการชุมชนสวนหลวง 1 มีจำนวน 20 คน ประกอบด้วยกรรมการด้านต่างๆ มี นายสุชาติ บุญมี เป็นประธานกรรมการชุมชนสวนหลวง 1

ชาวชุมชนสวนหลวง 1 มีความเข้มแข็งในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านความสะอาดของชุมชน และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ดังจะพบว่า ชุมชนสวนหลวง 1 แม้เป็นชุมชนที่มี

ความหลากหลายของเชื้อชาติ และสัญชาติ แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี คนในชุมชนมีความพยายามในการประกอบอาชีพที่หลากหลาย อย่างการประดิษฐ์งานฝีมือ อาทิ ไม้พายกวนขนม ดอกไม้ประดิษฐ์ การประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น ชาวชุมชนต้องการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้า เนื่องจากเมื่อผลิตสินค้าออกมาได้ตามความต้องการของประชาชนทั่วไป จึงจำเป็นต้องมีตลาดรองรับ แม้ชุมชนสวนหลวง 1 จะมีงานประจำปีของมัสยิดเป็นช่องทางหนึ่งในการจำหน่าย และปัจจุบันมีศูนย์การค้าบริเวณใกล้เคียงที่มาเปิด แต่ทว่าการส่งไปจำหน่ายก็มีค่าใช้จ่ายมาก จึงมีความต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือในการหาตลาดให้ต่อไป

การพัฒนาของชุมชนที่ผ่านมา ชุมชนสวนหลวง 1 มีการดำเนินกิจกรรมและการพัฒนา ดังนี้

- 1) ประชุมคณะกรรมการชุมชนประจำเดือนเพื่อปรึกษาหารือการพัฒนาชุมชน
- 2) การดำเนินการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชน การพัฒนาคลองสวนหลวง 1
- 3) โครงการคลองสวยน้ำใส สนับสนุนนโยบายกรุงเทพมหานคร
- 4) การส่งเสริมประชาธิปไตย “ตลาดนัดประชาธิปไตย” กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ประชาธิปไตยแก่ประชาชน
- 5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เวทีประชาพิจารณ์จัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง “ประชาธิปไตยในชุมชน”
- 6) การจัดทำศูนย์เรียนรู้ประชาธิปไตยในชุมชน “สถานีประชาธิปไตย”
- 7) การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

- 8) การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ประเพณีสงกรานต์ชุมชนสวนหลวง 1
- 9) การเรียนรู้กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย
- 10) การดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ประชุมร่วมกับ ส.วัดพระยาไกร เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน ในการรักษาความปลอดภัยของชุมชน
- 11) การจัดทำกฎระเบียบชุมชน “ห้ามขับซิ่งจักรยานในทางเท้า”
- 12) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนให้เป็นชุมชนปลอดภัย (Safety Zone) โดยดำเนินการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) จำนวน 16 ตัว ณ จุดเสี่ยง เพื่อดูแลความปลอดภัยของชุมชน พร้อมติดตั้งไฟฟ้าให้มีแสงสว่างอย่างทั่วถึง
- 13) การจัดทำสถานที่ท่องเที่ยว ศักยภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน กิจกรรมตลาดนัดชุมชน
- 14) การส่งเสริมกลุ่มอาชีพแม่บ้าน สร้างรายได้ให้ครอบครัว สนับสนุนการดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การทำดอกไม้ประดิษฐ์ กล่องไม้ ผ้าพันคอ กระเป๋า ฯลฯ
- 15) การจำหน่ายอาหาร ขนมอร่อย ของดีชุมชน
- 16) ชุมชนประชาธิปไตยตัวอย่าง ชุมชนสวนหลวง 1 เขตบางคอแหลม
- 17) การซ่อมแผนการอพยพหนีไฟในชุมชนสวนหลวง 1
- 18) การสร้างที่ทำการชุมชนสวนหลวง 1 สนับสนุนโดยคณะกรรมการแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง ปีงบประมาณ 2549

เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐให้บริการประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี มีกิจกรรม ดูแลอย่างต่อเนื่อง แต่การปฏิบัติงานในบางครั้งการดำเนินการค่อนข้างล่าช้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในชุมชน ทำให้การพัฒนาชุมชนช้าลง

ชุมชนสวนหลวง 1 พิจารณาการทำงานของผู้ที่เป็นอาสาสมัครชุมชน ที่มีการแต่งตั้งให้เป็นประธาน และกรรมการชุมชน บุคคลเหล่านี้ทำงานด้วยความเต็มใจ มีจิตอาสาในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น ไม่มีเงินประจำตำแหน่ง

4. ปัญหาของชุมชน

4.1) ปัญหาด้านสังคม

ในภาพรวมยังต้องการการดูแลจากรัฐในเรื่องสวัสดิการต่าง ๆ เช่น การเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต ปัญหาผู้ขายยาเสพติดยังมีอยู่บ้างในชุมชน และยังมีปัญหาการพนันอันเป็นบ่อเกิดของการกระทำความผิด ประธานชุมชนได้ดูแลและประสานงานกับสถานีตำรวจนครบาลวัดพระยาไกร และได้รับความช่วยเหลือจากกองปราบปรามในการจับผู้ก่อเหตุในชุมชน ชุมชนจึงได้ดำเนินการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) จำนวน 16 ตัว ในจุดเสี่ยง

เพื่อดูแลความปลอดภัยของชุมชน และคณะกรรมการชุมชนได้นำเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเหล่านั้นมาเข้าร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน เพื่อให้เยาวชนได้มองเห็นคุณค่าในตนเอง

4.2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

โดยภาพรวมยังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากค่าครองชีพในเมืองที่สูง บางคนไม่มีงานทำเป็นเวลานานทำให้เดือดร้อนทั้งครอบครัว ส่วนที่มีรายได้ก็ไม่พอกับค่าใช้จ่าย ทำให้ต้องกู้หนี้ยืมสินมาใช้ นอกจากนี้ ยังต้องการรายได้เสริมจากงานต่างๆ โดยคณะกรรมการชุมชนจัดอบรมอาชีพเสริม อาทิ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การทำงานฝีมือ เป็นต้น เพื่อให้มีความรู้ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายได้ต่อไป รวมทั้งมีเงินออมไว้ใช้ยามจำเป็น

อย่างไรก็ตาม ชาวชุมชนสวนหลวง 1 ยังต้องเช่าพื้นที่จากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เพื่ออยู่อาศัย จึงทำให้ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของตนเอง

4.3) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านที่อยู่อาศัย ประชาชนมีความกังวลใจเรื่องที่ดินที่เป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีข่าวว่ามีบริษัทต่างชาติจะเข้ามาซื้อที่ดินทำธุรกิจภายในนี้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยในชุมชนได้

ปัญหาเรื่องน้ำเสียในคูคลอง เกิดจากประชาชนทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงคลอง จึงทำให้เกิดการเน่าเสีย และการตื่นเงินของคูคลอง ระบบการระบายน้ำในคูคลองไม่ดีทำให้น้ำในคลองสกปรกและส่งกลิ่นเหม็น จึงต้องการให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือบูรณะคลองให้สามารถใช้น้ำในคลองได้

คลองบริเวณชุมชนสวนหลวง 1

ดังนั้น การจะเป็นชุมชนน่าอยู่ หรือเมืองน่าอยู่จะต้องเป็นเมืองที่ประชาชนมีสุขภาพดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีมลภาวะน้อยที่สุด ตลอดจนมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และคุณภาพชีวิตให้มากที่สุด ซึ่งลักษณะของเมืองน่าอยู่ตามที่องค์การอนามัยโลกระบุไว้ด้านกายภาพ สรุปได้ว่า มีการรักษาความสะอาดในด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม และที่อยู่อาศัยอย่างมีคุณภาพ มีระบบนิเวศน์ที่คงอยู่อย่างสมดุลและยั่งยืนนาน ชุมชนมีความเกื้อกูลและไม่เอาวัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ ชุมชนสวนหลวง 1 เป็นชุมชนมุสลิมที่มีความร่วมมือกันระหว่างชาว

ชุมชนกับคณะกรรมการชุมชนในด้านต่างๆ อาทิ การพัฒนาพื้นที่ของชุมชน โดยชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อม ไม่ทิ้งขยะกลาดเกลื่อน ดูแลรักษาต้นไม้สาธารณะในชุมชน เป็นต้น

นอกจากนี้ The World Bank (The World Bank, 2000) ได้นำเสนอ การสร้างเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของการจัดการเมือง (city management) เพื่อดำเนินการให้บรรลุถึงการเป็นเมืองที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable cities) ซึ่งการเป็นเมืองที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องเป็นเมืองที่ได้รับการพัฒนาจนทำให้ประชาชนชาวเมืองมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน โดยจะต้องไม่มีการละเลยกลุ่มคนจนที่อยู่ในเมือง

ทั้งนี้ แนวคิดของเมืองที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะมีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของเมือง ซึ่งสอดคล้องกับชุมชนสวนหลวง 1 ในด้านการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนให้น่าอยู่ ดังต่อไปนี้

เป้าหมายแรก ได้แก่ การเป็นเมืองที่น่าอยู่ (livability) ซึ่งหมายถึง การที่ประชาชน หรือชาวเมืองทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของเมือง และหมายถึง การมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการได้รับประโยชน์จากเมืองด้วยเช่นกัน ซึ่งในการเป็นเมืองที่น่าอยู่นั้น ประชาชนพลเมืองจะได้รับโอกาสรวมทั้งสามารที่จะเสนอวาระทางการเมืองใด ๆ (political agenda) ได้ นอกจากนี้ ทุกคนจะได้รับการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา สุขภาพ ที่พักอาศัย การจ้างงาน น้ำสะอาด สุขอนามัย การขนส่ง ข้อมูลข่าวสาร ไฟฟ้า และสิ่งแวดล้อมในเมืองที่สะอาดเรียบร้อย สวยงาม ร่มรื่น และมีความปลอดภัย

เป้าหมายที่สอง ได้แก่ การเป็นเมืองที่มีสมรรถนะทางการแข่งขัน (competitive cities) ซึ่งหมายถึง เมืองที่มีผลผลิต การลงทุนต่าง ๆ การจ้าง

งาน และการค้าที่ตอบสนองต่อสภาวะทางการตลาดอย่างไม่หยุดนิ่ง เนื่องจากการเป็นเมืองที่มีการแข่งขันนั้น จะต้องมีความเศรษฐกิจที่มั่นคงและมีโอกาสของการเป็นพื้นที่ที่มีฐานการจ้างงานที่กว้าง (broad-based employment) และเป็นแหล่งรายได้ต่าง ๆ รวมทั้งมีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดการลงทุนที่เปิดกว้าง มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจที่ชัดเจน มีแรงงานที่มีฝีมือมากพอ (skilled labor force) มีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่จำเป็น มีเทคโนโลยี มีสิ่งจูงใจ (incentives) ที่ส่งเสริมเศรษฐกิจ หน่วยงานรัฐที่มีการตอบสนอง (responsive institutions) มีการบริหารจัดการเมืองที่ดีและเป็นธรรม ปราศจากการทุจริต คอร์รัปชัน รวมไปถึงการที่รัฐจะเข้าแทรกแซงเพียงเล็กน้อย

เป้าหมายที่สาม ได้แก่ การเป็นเมืองที่มีฐานะทางการเงินที่เข้มแข็ง (bankability) เป็นเมืองที่มีสถานะทางด้านการเงินที่เข้มแข็งในการจัดหารายได้ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีระบบที่โปร่งใส และสม่ำเสมอในการจัดเก็บภาษีอากร และรายได้อื่น ๆ มีระบบการจัดสรรงบประมาณที่คาดหมายได้ (predictable) การจัดซื้อและจัดจ้างที่เป็นที่ยอมรับและมั่นคง มีระบบบัญชี และการจัดการทรัพย์สินที่สอดคล้องกับภาวะตลาดเสรี

เป้าหมายที่สี่ ได้แก่ การเป็นเมืองที่มีหลักการบริหารกิจการเมือง และการจัดการที่ดี (a well governed and managed city) ได้แก่ เมืองที่มีระบบการเลือกตั้งตัวแทนให้เข้ามาบริหารเมืองอย่างเป็นธรรม มีระบบบริหารจัดการที่ครอบคลุมไปถึงคนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ทุกกลุ่มในสังคมเมืองด้วย และมีระบบการบริหารจัดการเมืองที่ยึดหลักการตรวจสอบได้ (accountability) มีคุณธรรม (integrity) และมีความโปร่งใส

(transparency) เพื่อบรรลุต่อวิสัยทัศน์ร่วมกัน (shared vision) รวมไปถึงการบริหารจัดการเมืองที่บรรลุเป้าหมายที่เป็นประโยชน์สาธารณะในลักษณะหรือแบบการเป็นหุ้นส่วนกับทุกภาคส่วน (partnership model)

ความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครในฐานะเมืองหลวง เมืองท่าที่ตั้งของสถานที่สำคัญ ๆ เช่น พระบรมมหาราชวัง สถานที่ราชการ และสถานที่ประกอบธุรกิจการค้าสำคัญของประเทศ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยนั้น มีผลมาจากเหตุปัจจัยหลายประการไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวด้านการค้าการลงทุน การอพยพของแรงงานชาวจีน การเติบโตของการค้าข้าว โรงสีข้าว ธุรกิจส่งออก พ่อค้าคนกลาง การเดินเรือ การขาดคลอง และที่สำคัญคือ การสร้างถนนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนในกรุงเทพมหานครในหลายด้าน

เนื่องด้วยการสร้างถนนในกรุงเทพมหานครก่อให้เกิดชุมชนใหม่ซึ่งมีผลต่อการลดความสำคัญของชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองต่างๆลง การก่อเกิดชุมชนริมถนนในกรุงเทพมหานครจึงส่งผลกระทบต่อความสำคัญของที่ดินในบริเวณที่ถนนตัดผ่าน ความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำในคลองต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคลองที่อยู่ในเขตชุมชนหนาแน่น เป็นปัญหาที่สะสมมานาน ส่งผลกระทบต่อสิ่งที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิมของไทยที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ อีกทั้งยังทำให้สูญเสียความสวยงามของทัศนียภาพริมฝั่งน้ำ ปัญหาของคุณภาพน้ำในคลองเกิดจากคลองเป็นที่รองรับน้ำเสีย และของเสียจากแหล่งกำเนิดต่างๆ เช่น บ้านเรือน แหล่งชุมชน และสถานประกอบการต่างๆ ที่ทิ้งลงมาโดยไม่ได้รับบำบัด จึงมีผลทำให้ไม่สามารถที่จะนำน้ำในคลองไปใช้เพื่อประโยชน์อื่นใดได้ และคูคลองบางสายก็มักจะตื้นเขิน เมื่อถึงฤดูฝนก็ไม่สามารถ

ระบายน้ำได้ทัน จึงเกิดปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชน และบ้านเรือนที่อยู่ในบริเวณคูคลองนั้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2548)

บริเวณชุมชนสวนหลวง 1 มีคูคลองตลอดแนวยาวของพื้นที่ภายใน ชุมชนซึ่งเกิดขึ้นมาพร้อมกับชุมชน ทว่าปัจจุบันคูคลองดังกล่าวแคบลง และ ตื้นเขิน กอปรกับความสกปรกของสิ่งปฏิกูลที่ถูกทิ้งลงในคูคลอง ทำให้น้ำเน่า เสีย ส่งกลิ่นเหม็น การพัฒนาคูคลองให้สะอาดจึงเป็นสิ่งที่ชาวชุมชนสวน หลวง 1 ต้องการมากที่สุด ด้วยเหตุที่ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยหนึ่งในปัจจัยสี่ที่ มนุษย์ต้องการ การจะทำให้พื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยมีสภาพน่าอยู่จึงต้อง ร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่าย แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมี องค์ประกอบ 4 ประการ จึงต้องนำมาใช้ คือ

- 1) คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation)
- 2) คำนึงถึงระดับความสามารถในการรองรับของสิ่งแวดล้อม (Carrying Capacity)
- 3) คำนึงถึงคนในรุ่นต่อไป (Future Generation)
- 4) มีความเสมอภาคระหว่างคนรุ่นเดียวกัน (Equity)

เนื่องจากเมืองต่างๆมีความแตกต่างทางกายภาพหลายด้าน ทั้ง สภาพภูมิประเทศและความเป็นอยู่ของคนในเมือง การจัดการเมืองนั้นจึง มิได้มีวิธีการที่จำเพาะเจาะจงสำหรับเมืองที่เป็นแบบอย่างเดียวกัน หากแต่ ขึ้นอยู่กับวิธีการปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมของเมืองนั้นๆ อย่างไรก็ตาม จากแนวทางของลักษณะเมืองน่าอยู่และเมืองยั่งยืน และหลักการของระบบ นิเวศน์เมือง สามารถนำมาเป็นวิถีทางของการดำเนินงานเพื่อให้พลเมืองที่ อาศัยในเมืองต่างๆทั่วโลกมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ดังนั้น คุณภาพชีวิตของประชากรด้านกายภาพ และที่อยู่อาศัย จึงส่งผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของคนในชุมชน หรือความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ควรมีพื้นที่เพื่อสุขภาวะของแต่ละครอบครัว อาทิ ความเป็นอยู่ ความปลอดภัย เป็นต้น เพื่อให้พื้นที่ใช้สอยบริเวณชุมชนที่เป็นทางเดินริมคูคลองสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ด้วยสภาพคูคลองที่สะอาด และปราศจากกลิ่นรบกวน ย่อมทำให้เป็นที่พึงปรารถนาของคนในชุมชน และผู้ที่สัญจรไปมา เพื่อจักได้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ “พัฒนากรุงเทพฯ ให้เป็นมหานครแห่งสิ่งแวดล้อม” ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 12 ปี (พ.ศ. 2552 - 2563) กรุงเทพมหานคร แห่งความน่าอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งมุ่งตอบสนองมิติด้านโครงสร้างพื้นฐาน (กรุงเทพมหานคร, 2552) ทั้งในวิสัยทัศน์ยั่งยืน เท่าเทียม โปร่งใส (Green) และวิสัยทัศน์สวยงาม ปลอดภัย น่าอยู่ เข้มแข็ง มีความสุข (Good Life)

ความต้องการของชุมชน

ประชาชนชุมชนสวนหลวง 1 ต้องการให้ภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาบริหารจัดการคูคลองภายในบริเวณชุมชนสวนหลวง 1 โดยการขุดลอกคลองให้สะอาด น้ำใส ไม่ส่งกลิ่นเหม็น และอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป เนื่องจากประชาชนในชุมชนสวนหลวง 1 ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม ดังนั้น ความต้องการของประชาชนจึงไม่ต่างกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะกรรมการชุมชนกับชาวชุมชนล้วนมีความสมัครสมานสามัคคีกัน ดังจะพบว่าจากการจัดกิจกรรม ชาวชุมชนสวนหลวง 1 มักจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สำหรับประเด็นที่ชาวชุมชนสวนหลวง 1 ต้องการหรือประสงค์จะพัฒนาในปี 2555 ได้แก่

1. การขุดลอกคูคลองบริเวณชุมชนสวนหลวง 1

ประชาชนในชุมชนสวนหลวง 1 ต้องการพัฒนาคูคลองบริเวณชุมชนให้ใสสะอาด ปราศจากสิ่งปฏิกูล เพื่อให้การระบายน้ำทำได้ดี และไม่ส่งกลิ่นเหม็นเช่นปัจจุบัน เนื่องจากคูคลองดังกล่าวอยู่ภายในชุมชน ซึ่งมีระยะทางยาว 400 เมตร มีความกว้างระหว่าง 4 – 6 เมตร และลึกประมาณ 50 เซนติเมตร อยู่คู่กับชุมชนมาตั้งแต่แรก ชาวชุมชนจึงไม่ประสงค์ที่จะถมคูคลองดังกล่าว เนื่องจากตระหนักว่าคูคลองเป็นสิ่งมีค่าสำหรับชุมชน และหากน้ำในคูคลองมีการไหลเวียนดี ปราศจากสิ่งสกปรกย่อมทำให้ชุมชนสวนหลวง 1 เป็นชุมชนที่น่าอยู่ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องขุดลอกคูคลองให้ลึก และจัดการสิ่งปฏิกูล รวมทั้งปรับปรุงสภาพคูคลองให้สวยงาม เพื่อสามารถใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับชาวชุมชนได้

2. การติดตั้งไฟส่องสว่างตามทางเดินภายในชุมชน

การใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต อาทิ สวนสาธารณะ ระบบไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ รวมทั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด เหล่านี้เป็นต้น เป็นการพัฒนาและสร้างความสะดวกปลอดภัยให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะชุมชนต่างๆ ที่อาจเกิดอาชญากรรม โจรกรรม การมั่วสุม ยาเสพติด รวมทั้งการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่น ซึ่งกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอยู่ไม่สามารถดูแลความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง และไม่สามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันทั่วถึง ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินโดยเฉพาะในยามวิกาล ไฟฟ้าส่องสว่างจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในชุมชน และพื้นที่สาธารณะ อันจัดเป็นบริการขั้นพื้นฐานที่

ประชาชนพึงได้รับจากภาครัฐ เพราะเป็นการเพิ่มความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3. การจัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้า และผลิตภัณฑ์จากฝีมือของชาวมุสลิม

ประชาชนในชุมชนสวนหลวง 1 มีความสามารถ และฝีมือในการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ อาทิ การทำพายเป็นไม้สัก การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากดินวิทยาศาสตร์ การพันต์ภาพต่างๆ การทำกล่อง หรือกระเป๋าแบบเดคูพาจ (decoupage) รวมถึงการทำอาหารต่างๆ ทั้งอาหารคาว และหวาน และอาหารฮาลาล ทำให้ผลิตภัณฑ์ของชาวมุสลิมมีมากมาย ชาวมุสลิมมีแนวคิดว่ามีสถานที่ที่สามารถนำสินค้าต่างๆ เหล่านี้ไปจำหน่าย จะทำให้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัวอีกทางหนึ่ง

4. การจัดหาแหล่งเงินกู้ที่ปลอดดอกเบี้ย

ประชาชนในชุมชนสวนหลวง 1 ส่วนใหญ่เป็นมุสลิม หลายครอบครัวยังมีฐานะยากจน จำเป็นต้องกู้หนี้ยืมสิน แต่ด้วยข้อห้ามของหลักศาสนาอิสลามที่ห้ามมิให้มีการเรียกเก็บดอกเบี้ย คำสอนของศาสนาอิสลามห้ามการเข้าไปเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยอย่างเด็ดขาด จึงมีความต้องการให้รัฐจัดหาแหล่งเงินกู้ปลอดดอกเบี้ย ดังเช่นที่ธนาคารอิสลามได้ดำเนินการโดยไม่มีกรคิดดอกเบี้ย แต่จะเป็นการบวกกำไรเข้าไปแทน เป็นลักษณะการซื้อขาย นั่นคือเมื่อลูกค้าแจ้งความประสงค์ในสินค้าหรือทรัพย์สินต่างๆ ธนาคารอิสลามฯ จะไปซื้อมาเป็นของธนาคารและนำมาคิดกำไรจากต้นทุน และขายต่อให้กับลูกค้าในรูปแบบต่างๆ เช่น การเช่าซื้อ การผ่อนชำระ หรือการให้เช่า (leasing) เป็นต้น

การวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้วยตัวชี้วัด

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาทางกายภาพของชุมชน

ชุมชนสวนหลวง 1 มีลักษณะทางกายภาพทั่วไปอยู่ในระดับดี คือ มีความสะอาด เป็นระเบียบ แต่ชาวบ้านไม่มีการทิ้งขยะเกลื่อนกลาด ไม่มีสุนัขจรจัด และไม่พบว่ามีกรรไกรตัดหญ้าตามถนนภายในชุมชน นอกจากนี้ มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในชุมชนได้อย่างน่าอยู่ อีกทั้งยังมีสำนักงานของชุมชนเป็นสัดส่วน แต่ละครอบครัวรักษาความสะอาด และความสวยงาม

ทว่าภายในชุมชนมีคลองสวนหลวง 1 ซึ่งเป็นคลองที่มีความยาวประมาณ 400 เมตร ตลอดแนวยาวของชุมชน เป็นคลองที่ตื้นเขิน เนื่องจากมีขยะมูลฝอยและโคลนอยู่ในลำคลอง ทำให้ส่งกลิ่นเหม็น ซึ่งทางชุมชนเคยร่วมกับสำนักงานเขตบางคอแหลมทำการขุดลอกคลอง แต่ด้วยกำลังแรงงานจึงทำให้ขุดได้ไม่ลึก การระบายน้ำจึงไม่ดีพอ จึงมีความต้องการให้ผู้มีความรู้มาแนะนำเรื่องการบำบัดน้ำเสีย

นอกจากนี้ ชาวชุมชนต้องการให้มีการเพิ่มพื้นที่เพื่อทำสวนสาธารณะ มีการติดตั้งไฟส่องสว่างให้ทั่วพื้นที่ของชุมชน เนื่องจากภายในชุมชนยังขาดแสงสว่าง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนที่อยู่ในชุมชน ตลอดจนบุคคลภายนอกที่เข้ามาภายในชุมชนด้วย

ประเด็นที่ 2 การเข้าถึงระบบการศึกษาและการพัฒนาเยาวชน

พบว่าบางครอบครัวในชุมชนสวนหลวง 1 พ่อแม่ไม่มีเงินทุนการศึกษาสำหรับบุตร ทำให้เด็กและเยาวชนในชุมชนได้รับการศึกษาน้อย และต้องออกจากการเรียนเพื่อมาทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ผู้ปกครอง

ไม่มีเวลาคอยดูแล เด็กบางคนอายุถึงเกณฑ์ที่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียน แต่ก็ไม่ได้เรียน รวมถึงผู้ปกครองบางคนขาดความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน และพัฒนาการของเด็ก และในชุมชนมีเด็กส่วนหนึ่งที่ติดเกมส์ ติดยาเสพติด และเดินโพย

ด้านการให้ทุนการศึกษา แต่ละกลุ่มให้ความเห็นว่า ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์เรื่องทุนการศึกษาให้มากขึ้นเพื่อจะได้รับทราบแหล่งข้อมูล การจัดสรรทุนการศึกษา

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนเนื่องในวันสำคัญต่างๆ อาทิ วันเด็ก วันแม่ ฯลฯ ควรมีกิจกรรมสำหรับเด็ก เช่น ระบายสีแก้ว ถักนิตติ้ง เพ้นต์ ถักโครเชต์ ทำขนม ฯลฯ หรือกิจกรรมนอกสถานที่ เช่น ออกค่าย ฯลฯ โดยอาจให้สำนักงานเขตที่รับผิดชอบเป็นผู้จัด กิจกรรมที่จัด เมื่อจัดแล้วแต่ไม่ได้จัดอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร

ประเด็นที่ 3 การแก้ไขปัญหาความยากจน

ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้พิเศษแก่คนในชุมชน และจัดให้มีสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อมิให้มีการกู้ยืมนอกระบบ

ประเด็นที่ 4 การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ

ประเด็นนี้พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ อาทิ เจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน และไม่ดำเนินการอย่างเข้มงวด เช่น ตำรวจจราจรเรียกเก็บเงินโดยไม่ออกใบสั่ง และการเลือกปฏิบัติ บางครั้งทำตัวอยู่เหนือประชาชนแต่ยอมเป็นเบี้ยล่างแก่ผู้มีอิทธิพล ปัญหายาเสพติดมีตำรวจบางคนรู้เห็นเป็นใจ ทำให้ผู้มีอิทธิพลไม่เกรงกลัว เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนเพิ่มข้อหามียาเสพติดในครอบครองแก่ประชาชน

ด้านการพัฒนาพื้นที่ ภาครัฐควรมีแผนการพัฒนาชุมชน และระยะเวลาที่ชัดเจน สำนักงานเขตต้องมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับชุมชน โดยร่วมคิดร่วมทำ มิใช่ทำตามแผนงานเพียงครั้งคราวเท่านั้น นอกจากนี้ ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาดูแลเกี่ยวกับห้องสมุดในโรงเรียน

ประเด็นที่ 5 การเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ

เนื่องจากพื้นที่ชุมชนสวนหลวง 1 เป็นพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ชาวชุมชนจึงยังคงใช้ประโยชน์ในพื้นที่ร่วมกันได้ดี แต่ยังไม่มีการพัฒนาพื้นที่ แม้ชุมชนมีโครงการต่าง ๆ มากมายแต่ขาดงบประมาณในการจัดทำโครงการ บางครั้งหน่วยงานต่าง ๆ ยังเข้าไม่ถึงชุมชน

ประเด็นที่ 6 การมีส่วนร่วมในการคิดเห็น และการตอบสนองของรัฐต่อความคิดเห็นของชุมชน

ภาครัฐควรปรับปรุงด้านสวัสดิการ เช่น รถเมล์ฟรีแต่ต้องรอนาน พนักงานขับรถเร็ว และไม่จอดทุกป้าย ควรมีการปรับปรุงค่าไฟโดยกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าไฟลดลง

การบริการทำบัตรประจำตัวของสำนักงานเขตมีความล่าช้า ประชาชนต้องรอนาน และสำนักงานเขตควรมีการทำแบบสำรวจ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจส่งถึงรัฐบาล เพื่อใช้ในการปรับปรุงชุมชน นอกจากนี้ สำนักงานเขตควรจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์หน้าชุมชน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์งานของรัฐให้เข้าถึงชุมชนยิ่งขึ้น

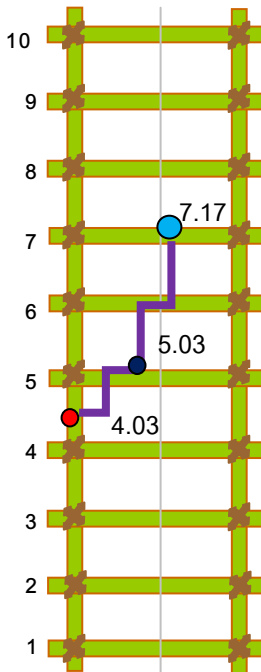
บันไดภาพรวมความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ผู้เข้าร่วมประชุม เพศชาย จำนวน 11 คน เพศหญิง จำนวน 34 คน
รวมทั้งสิ้น 45 คน

คะแนนเฉลี่ย	อดีต (2 ปีที่แล้ว)	ปัจจุบัน	อนาคต (อีก 2 ปีข้างหน้า)
	4.03	5.03	7.17

อดีต

- ชุมชนต่างคนต่างอยู่ ไม่มี การร่วมมือกัน ไม่สนใจในเรื่องพื้นที่ในชุมชน ไม่มีการพัฒนาพื้นที่ส่วนกลาง การทิ้งขยะ โครงสร้างถนน ไฟฟ้า อยู่ในสภาพที่ไม่ค่อยดี
- เด็กไม่ค่อยได้รับการส่งเสริมด้าน การศึกษาเท่าที่ควร พ่อแม่ไม่ค่อยมีเงินจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการ ศึกษา
- ปัญหาเสพติดมีมาก เด็กขาด กิจกรรมที่สร้างสรรค์ ขาดโอกาสทางการศึกษา
- การเข้าเรียนต้องมีการแข่งขัน และโอกาสทางการเรียนขึ้นอยู่กับฐานะ
- คนในชุมชนยังขาดอาชีพ ทำให้เกิดการว่างงาน ขาดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจน

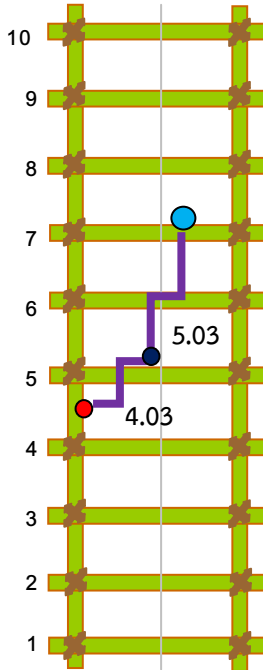
ภาพ 3 บันไดคุณภาพชีวิต

ปัจจุบัน

- การสัญจรไม่ปลอดภัย
- ประชาชนขาดความรับผิดชอบ ในหน้าที่ ขาดการดูแลเอาใจใส่กันและกัน
- การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ลดลง ใช้ชีวิตแบบตัวใครตัวมัน
- รัฐบาลให้การศึกษามากเกินไป เด็กต้องอาศัยเรียนกวดวิชาเพิ่มเติม ทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น
- สภาพเศรษฐกิจไม่ดี ไม่มีงานทำ ค่าครองชีพสูง
- ค่าขายไม่ดี เสียค่าเช่าหน้าร้าน ริมถนนให้กับตำรวจ และ เทคเก็ท
- มีหนี้สินนอกระบบ สินค้าฟุ่มเฟือย มีนายทุนเข้ามาหาผลประโยชน์
- โรงพยาบาลให้บริการและดูแลรักษาเอาใจใส่คนไข้ไม่ทั่วถึง

ปัจจุบัน

- ไม่มีการปราบปรามปัญหา ยาเสพติดอย่างจริงจัง
- เจ้าหน้าที่ภาครัฐใช้คำพูดที่ไม่ดี ในการให้บริการ
- ผู้ด้อยโอกาสยังขาดการดูแลเอา ใจใส่จากภาครัฐ
- งบประมาณค่าใช้จ่ายที่ภาครัฐ จัดสนับสนุนให้ชุมชนมีน้อยไป บางครั้งชุมชนต้องหาเอง
- การสื่อสารประชาสัมพันธ์ภายใน ชุมชนไม่ทั่วถึง
- มีการแสดงความคิดเห็นโดยผ่าน แบบสำรวจ แต่ไม่ได้รับการตอบ รับในบางปัญหา บางครั้งรู้ปัญหา แต่ไม่มีหน่วยงานเข้ามาช่วยแก้ไข

อนาคต

- ประชาชนร่วมมือกันรักษา สิ่งแวดล้อม
- เป็นชุมชนเข้มแข็ง หน้าบ้านน่ามอง และร่วมมือกันสร้างจุดเด่นภายใน ชุมชน
- มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน กรรมการชุมชนต้องเข้าใจ เข้าถึง เข้ากันได้ สร้างความสามัคคีเพื่อให้ ชุมชนเข้มแข็งขึ้น
- เยาวชนควรจบการศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและยังเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้ประเทศพัฒนา
- จัดกิจกรรมในช่วงการปิดภาคเรียน เพื่อให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน และมีพื้นฐานการปลูกฝังการสร้างจิต สาราณะให้กับเด็ก
- ให้ชุมชนเป็นแหล่งค้าขายและ ท่องเที่ยวในพื้นที่เขตบางคอแหลม
- มีแหล่งเงินทุนที่ไม่มีดอกเบี้ย
- ต้องให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การทำบัญชีครัวเรือน
- จัดกิจกรรมผู้ประกอบการค้า ธุรกิจ ในชุมชน ใช้ต้นทุนจากภูมิปัญญา ของชุมชนเอง
- ดำรวจเข้าถึงประชาชนในชุมชน ไม่ รับส่วย รักษาความปลอดภัยภายใน ชุมชนอย่างเคร่งครัด

ภาพ 4 บันไดคุณภาพชีวิต

จากบันไดคุณภาพชีวิต (bamboo ladder) ภาพรวมความเหลื่อมล้ำทางสังคม พบว่า ชาวชุมชนมองภาพความเป็นชุมชนในอดีตจากคะแนนเต็ม 10 น่าจะอยู่เพียง 4.03 ปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็น 5.03 และอนาคต คาดว่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นถึงระดับ 7.17 ดังภาพวาดชุมชนของกลุ่มตัวอย่างที่มาเป็นตัวแทนจำนวน 45 คน จากกระบวนการมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control หรือ AIC) โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการ

ภาพ 5 วาดชุมชนในอนาคต จากการประชุมกลุ่มด้วยกระบวนการ AIC

เอกสารอ้างอิง

The World Bank. 2000. **Cities in transition: A strategic view of urban and local**. [online]. Available :

www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=6556.0;wap2.

กรมควบคุมมลพิษ. 2548. **มาตรฐานคุณภาพน้ำ**. [online]. เข้าถึงได้จาก

: http://www.pcd.go.th/info_serv/reg_std_water05.html.

กรุงเทพมหานคร. 2552. **แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 12 ปี**

(พ.ศ. 2552-2563) กรุงเทพฯ มหานครแห่งความน่าอยู่อย่างยั่งยืน. [online]. เข้าถึงได้จาก :

[http://office.bangkok.go.th/pipd/02_Plan%20BMA/01_Plan%20Development%20BMA/plan%20development%2012%20year%20\(%202552-2563\).pdf](http://office.bangkok.go.th/pipd/02_Plan%20BMA/01_Plan%20Development%20BMA/plan%20development%2012%20year%20(%202552-2563).pdf).